

Екологія та екологічна етика

Тема 8

Історія розвитку екологічної етики

Основні тези

- 1) Найдавніші етичні уявлення
- 2) Західна концепція прав тварин
- 3) Філософія Швейцера та Леопольда
- 4) Еволюція екоетичних поглядів
- 5) Принцип “неруйнування-творення” Г.Б. Марушевського
- 6) Сучасні досягнення екологічної етики у передових країнах

Найдавніші усвідомлення необхідності гуманного відношення до живих істот

- Будда нагодував тигра частиною свого тіла
- Пророк Мухаммед велів повернути у гніздо пташенят
- Християнський святий Франціск Асізький називав живих істот своїми братами і вважав, що не вони повинні служити людині, а вона їм
- Античні мислителі Піфагор, Плутарх, Цицерон, Овідій закликали до етичного ставлення до тварин

Франціск Асізький проповідує птахам

- **Леонардо да Вінчі** купляв у торговців диких птахів і випускав їх на волю
- **Томас Мор, Вольтер, Шекспір, Бернс, Шеллі** засуджували жорстокість до тварин та безумство полювання
- **Шопенгауер вважав, що основою моральності є “безмежне співчуття, що поєднує нас з усіма живими істотами”**

Західна концепція прав тварин (17 ст.)

- Юрист Н. Уард, ботанік Дж. Рей та філософ Дж. Локк:
  - -Тварини мають внутрішнє вроджене право на життя, незалежно від своєї утилітарної (практичної) цінності для людей.
- Це революційна ідея, що означає: людина не є центром біологічного світу, а лише одним із багатьох рівноцінних видів.

Європа (18 – 19 ст.)

- І. Бентам, англійський філософ про співчуття до тварин: питання не в тому, “чи можуть вони міркувати або розмовляти, а в тому – чи можуть вони страждати”
- “Може настати день, коли тварини вимагатимуть відновлення їх прав”

Animals C.L.U.B.- Freedom National Org. Inc.

National Dog Press

“Судова справа Білла Бернса”

- Перша судова справа через побиття віслюка
-
- Власника тварини було оштрафовано
-
- Пізніше було прийнято “закон Мартіна”, що ініціював цю справу

Німецький гуманіст Альберт Швейцер

- Розробив етику благоговіння перед ЖИТТЯМ.
- «Найбільшою помилкою попередніх етиків було те, що вони обмежувались лише відношеннями між людьми»
- Людина веде етичний спосіб життя лише в тому випадку, коли життя рослин і тварин для неї таке ж священне, як і людське життя

A close-up portrait of Albert Schweitzer, an elderly man with a prominent white mustache and hair, wearing a wide-brimmed hat and a light-colored shirt. He has a serious, contemplative expression.

ALBERT SCHWEITZER

EIN LEBEN FÜR AFRIKA

A blurred background scene showing a group of people in an outdoor setting, likely in Africa. Several individuals are wearing hats and light-colored clothing, suggesting a hot climate. The scene appears to be a social gathering or a community event.

ALBERT
SCHWEITZER

EIN LEBEN FÜR AFRIKA

- Черв'яка, вимитого дощем на тротуар, Швейцер клав назад у траву, а комаху, що тонула в калюжі, виймав із води.
- “Коли я допомагаю комасі врятуватись, я пробую цим спокутувати частину провини людства за вчинені проти тварин злочини”.
- В 1935 р. він закликав бути добрими до тварин з тих же причин, з яких ми добрі до людей.

На думку Швейцера, привілейований статус людини означає не право на експлуатацію, а відповідальність за захист живих істот

OPEN.AZ

OPEN.AZ

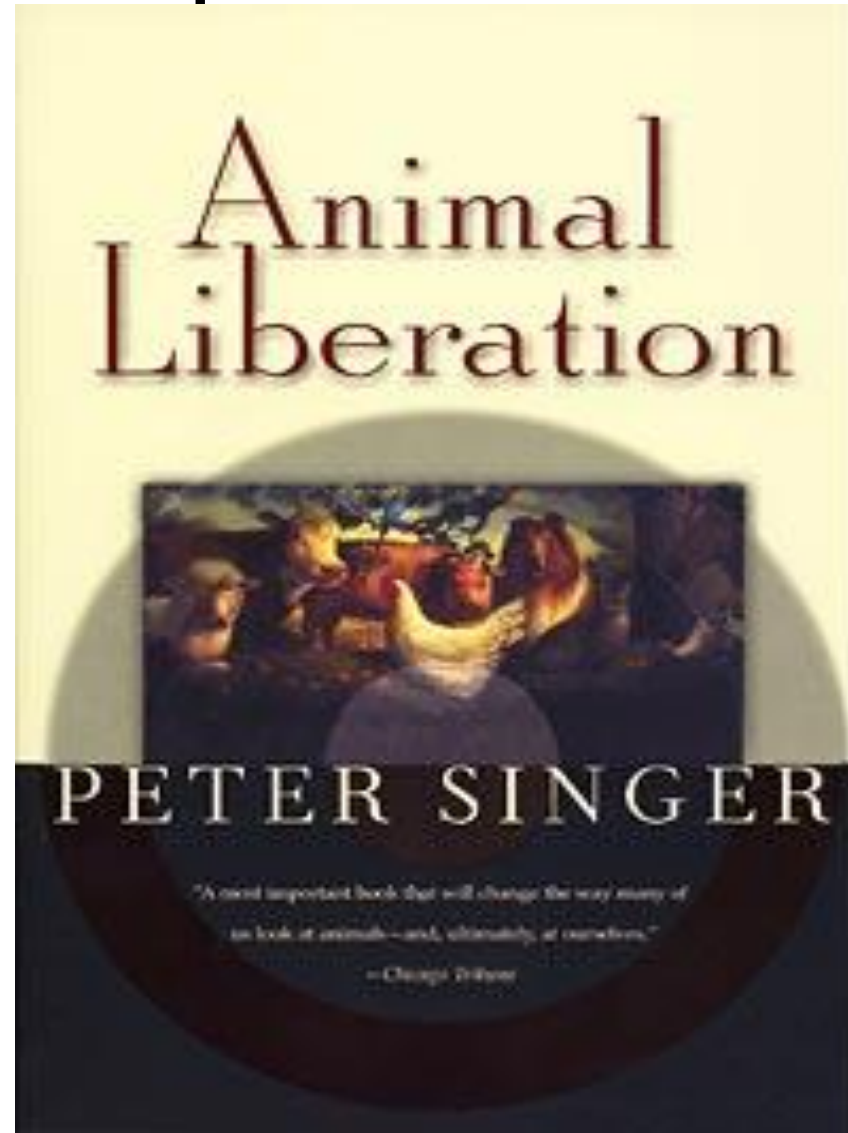

- Погляди Швейцера збігалися з екологічною концепцією біоспільнот.
- Нема живих істот, що не мали б ніякої цінності, або що мали б лише цінність корисності.
- Кожна істота має своє місце в екосистемі і
- **має право** на це місце.
- **В 1952 р. Швейцер отримав Нобелівську Премію Миру.**
- **В 1965 р. він помер у віці 90 р. Екологічна етика уже розвивалась курсом, який він проклав.**

Пітер Сінгер, 1973р. “Звільнення тварин”

- Вказував на схожість руху
- За звільнення жінок
- За права чорношкірих
- За права сексуальних меншин
- За права тварин

Студент права Ронни Ли собрал группу активистов для борьбы с охотниками в городе Лутон (Англия) в 1971 году.

- Они нападали на автомобили охотников: протыкали шины и разбивали стекла, называя свою форму активизма «активным состраданием». В ноябре 1973-го они осуществили свой первый поджог фармацевтической лаборатории
- В 2005 году Министерство национальной безопасности США включило ФОЖ в список «внутренних террористических угроз»

Англія. Студент права Ронні Лі зібрав групу активістів для боротьби з мисливцями

- Вони нападали на автомобілі мисливців, пробивали шини та розбивали вікна,
- Називаючи це “активним співчуттям”
- В 1973 р. почали підпалювати фармацевтичні лабораторії
- В 2005 р. Міністерство національної безпеки США включило цей рух до списку “внутрішніх терористичних загроз”

Кожна істота має своє місце в екосистемі

Цінуємо скорпіона з позиції “розумного егоїста”

Поедаем скорпіона

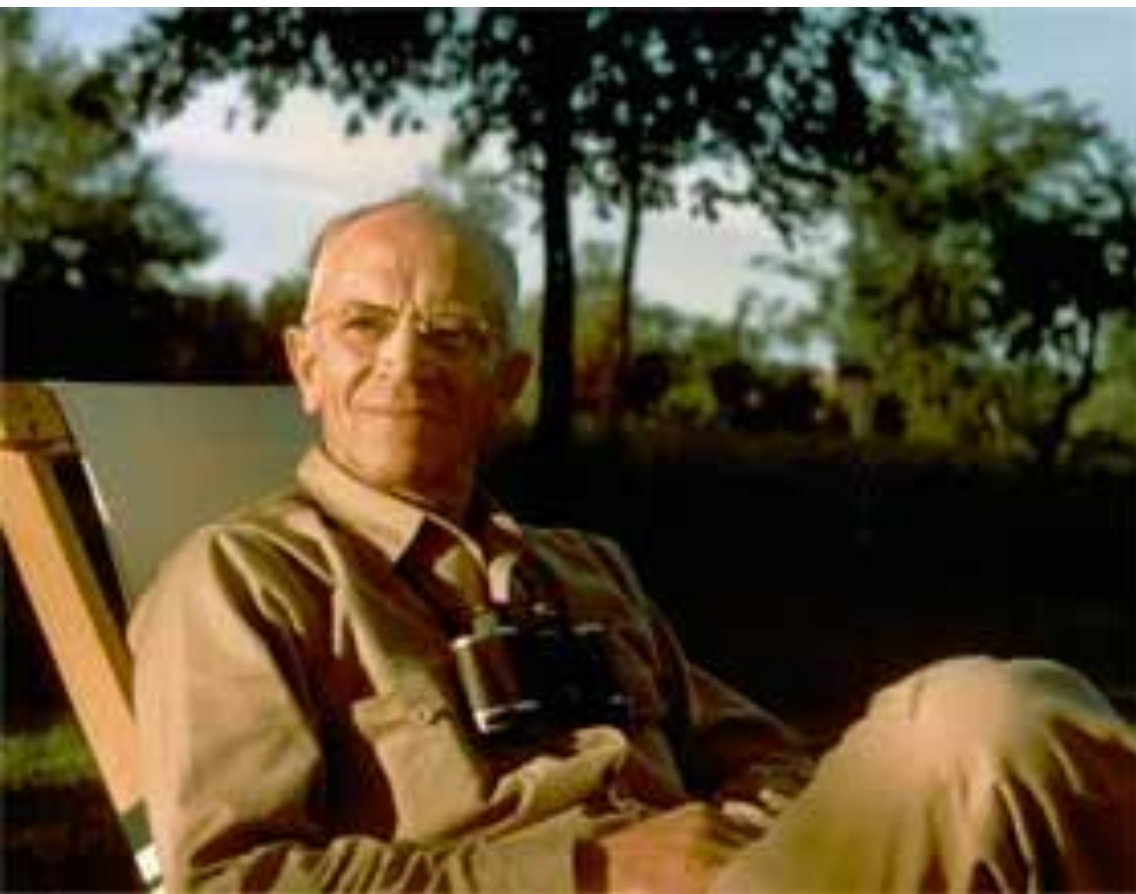
**Зробіть щось хороше – і люди наслідуватимуть
вас
(А. Швейцер)**

Олдо Леопольд – один із основоположників американської екоетики (захист видів, “Альманах піщаного графства”, “Етика Землі”)

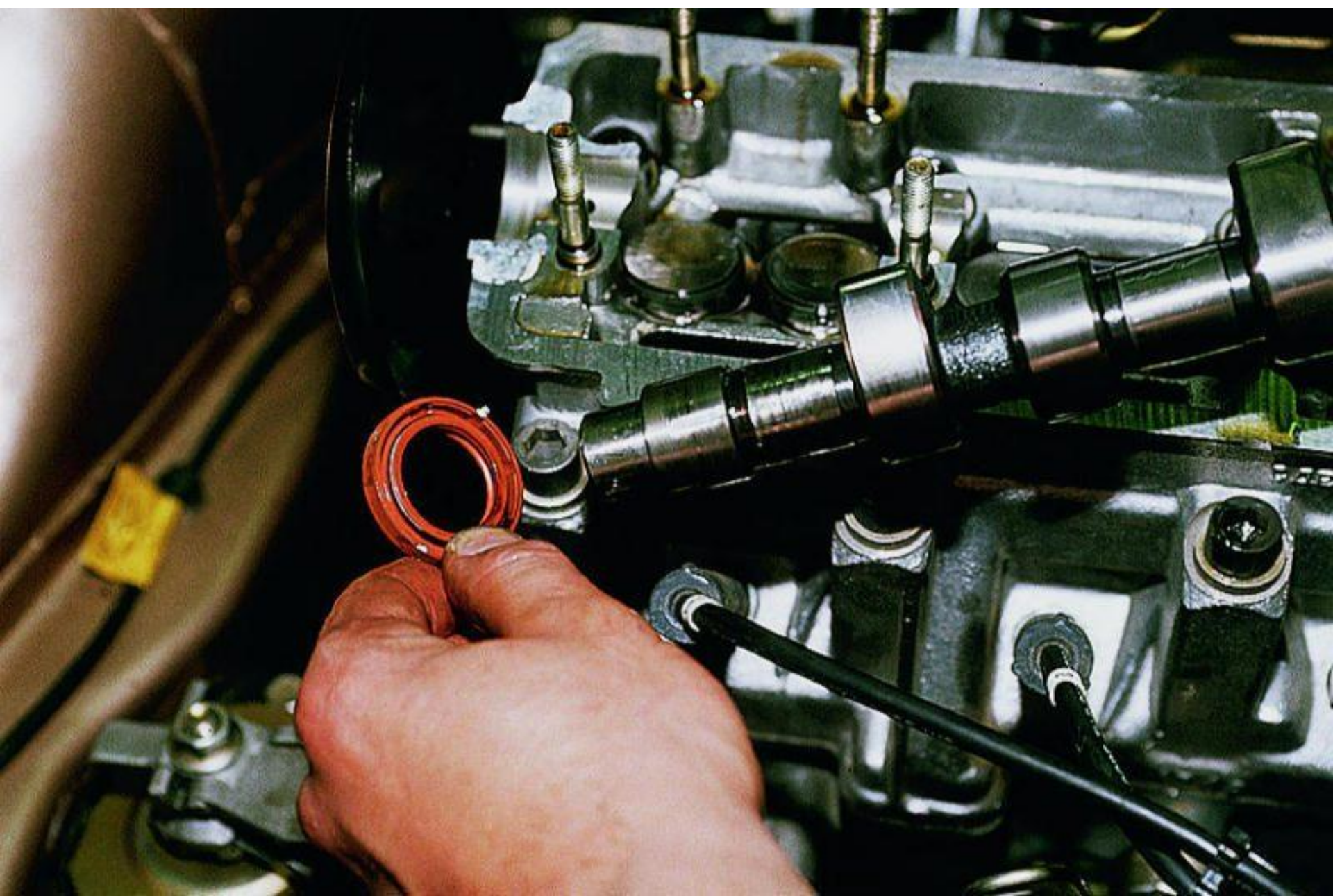
- Він зрозумів, що ідея про “хороші” та “погані” види була результатом антропоцентричного та утилітарного підходу.
- “Коли ми кажемо, що тварина “корисна”, “огидна” чи “жорстока”, ми не бачимо, що вона є частиною землі. Ми ж не називаємо карбюратор “зажерливим”. Ми вважаємо його частиною працюючого мотора”

- О.Леопольд також вважав, що ті, хто збирається перетворювати природний світ, повинні пам'ятати про те, що
- “інтелігентне втручання в роботу механізму супроводжується турботливим доглядом за кожною шестернею чи колесом”.

Етика Землі радикально обмежувала звичну для американців свободу у відношенні до природи.

Завдяки філософії О.Леопольда

- Сьогодні все більше американців згоджується з тим, що традиційний американський лібералізм слід розширяти до включення у нього природи.
- **Тобто природі надати прав, рівних з людськими.**

Лев Толстой

- Країна, де жорстоко поводяться з тваринами, залишиться
-
- убогою та експлуатованою.

Непал. Жертвоприношення богині

За побиття кота одесит отримав 2
міс. тюрми

Данія. Фарерські острови. “Свято” вбивства гринд

Не дивно

- Що людство залишається
  - Убогим і експлуатованим

Як це все співвідноситься

- Із Золотим правилом моралі ?
- Із принципом розумного егоїзму ?
- Іноді стає соромно за рід людський

Заплив під кригою із гриндами (t -10С)

Еволюція екоетичних поглядів

- Від боротьби за
  - благополуччя живих істот,
  - захист від жорстокості
- – до ідеї
  - людської відповідальності за живих істот,
  - звільнення живих істот
  - та захист їх прав

Бурхливий розвиток екоетики в 1970-2000 рр. (американські екофілософи)

- Кожна жива істота має свою внутрішню цінність (самоцінна)
-
- Має свої права
-
- Повинна поважатись і охоронятись заради самої себе

Короїди

Всесвітня хартія природи (1982 р.) Ген. Асамблея ООН

- “Кожна форма життя унікальна, викликає повагу незалежно від її цінності для людей і по відношенню до неї людина повинна керуватись моральним кодексом”

Татарське зілля (Аир болотный)

- Знезаражує воду, знищує навіть вірус гепатиту С.

Нова Зеландія, 2000 р.

- Створено Національний Комітет з благополуччя тварин
- Національний Комітет з етики у відношенні до тварин
- Затверджено Кодекс етичної поведінки у відношенні до використання тварин

Великобританія

- Заборонено вирощувати пушних звірів на звірофермах для виробництва хутра
- Закрито дельфінарії
- Заборонено традиційне полювання на лисиць

- Дельфины обладают самосознанием, способны к обучению языку, основанному на символах, имеют «социальное сознание»: сотрудничают друг с другом с целью решения сложных проблем, например, добычи пищи, и передают друг другу новые черты поведения и приобретенные навыки
- исследования поведения и анатомии и наше новое понимание разума дельфинов указывают на неэтичность их использования для развлечения или, что еще ужаснее, в пищу (Япония)

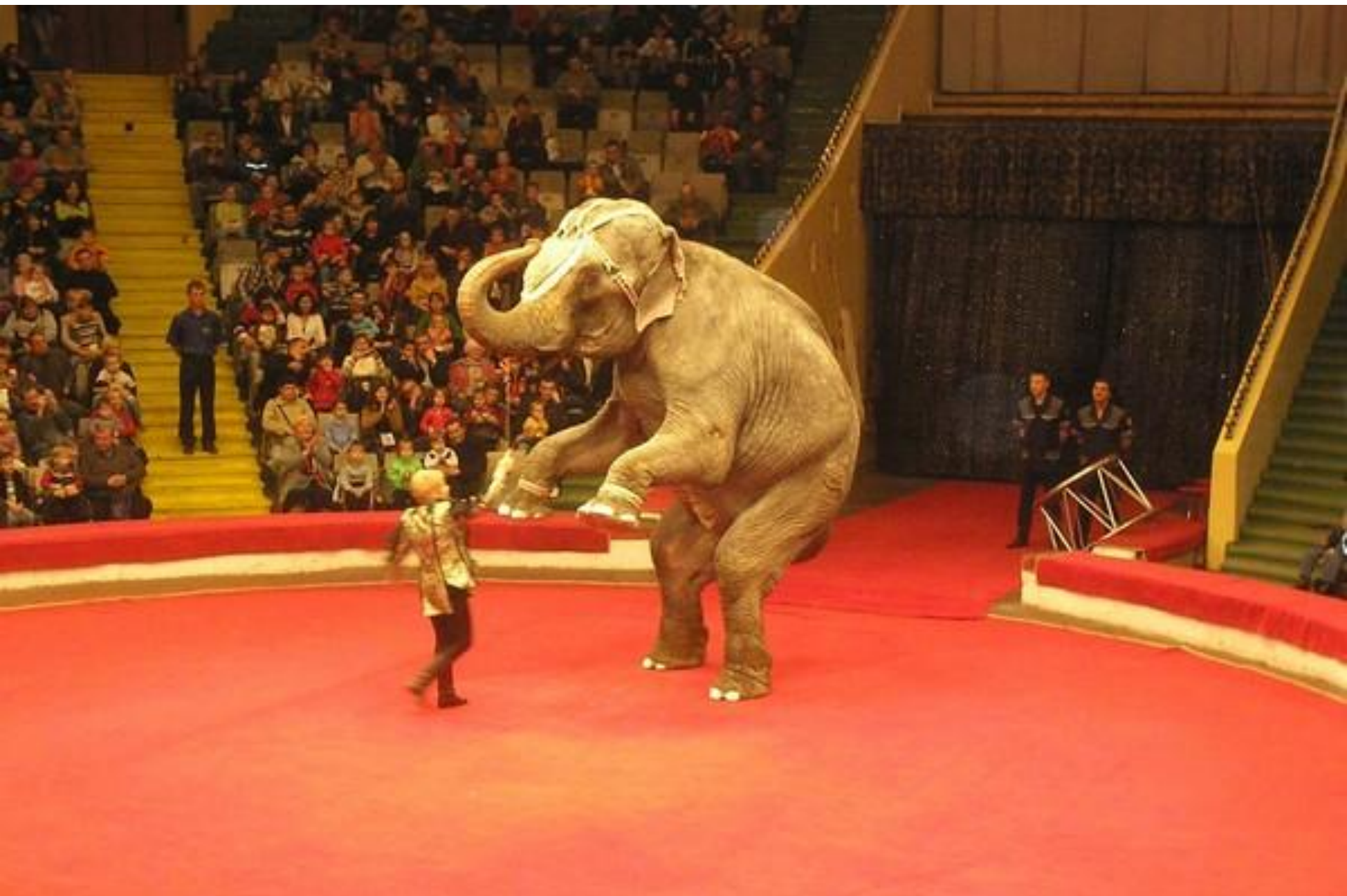

Із 01.01.2012 в Каталонії заборонено кориду

Заборонено використовувати тварин в цирках

- Швеція,
- Індія,
- Фінляндія,
- Швейцарія,
- Данія

ma_zaiika

Швейцарія

- Заборонено купувати морських свинок поодинці, без “супутника життя”

США, 2004 р.

- Демонтовано дві греблі висотою 36 м та 70 м на річці Елва на Олімпійському півострові для захисту прав лососів на життя та свободу

В ЄС із 1986 р. заборонено імпорт шкур більків

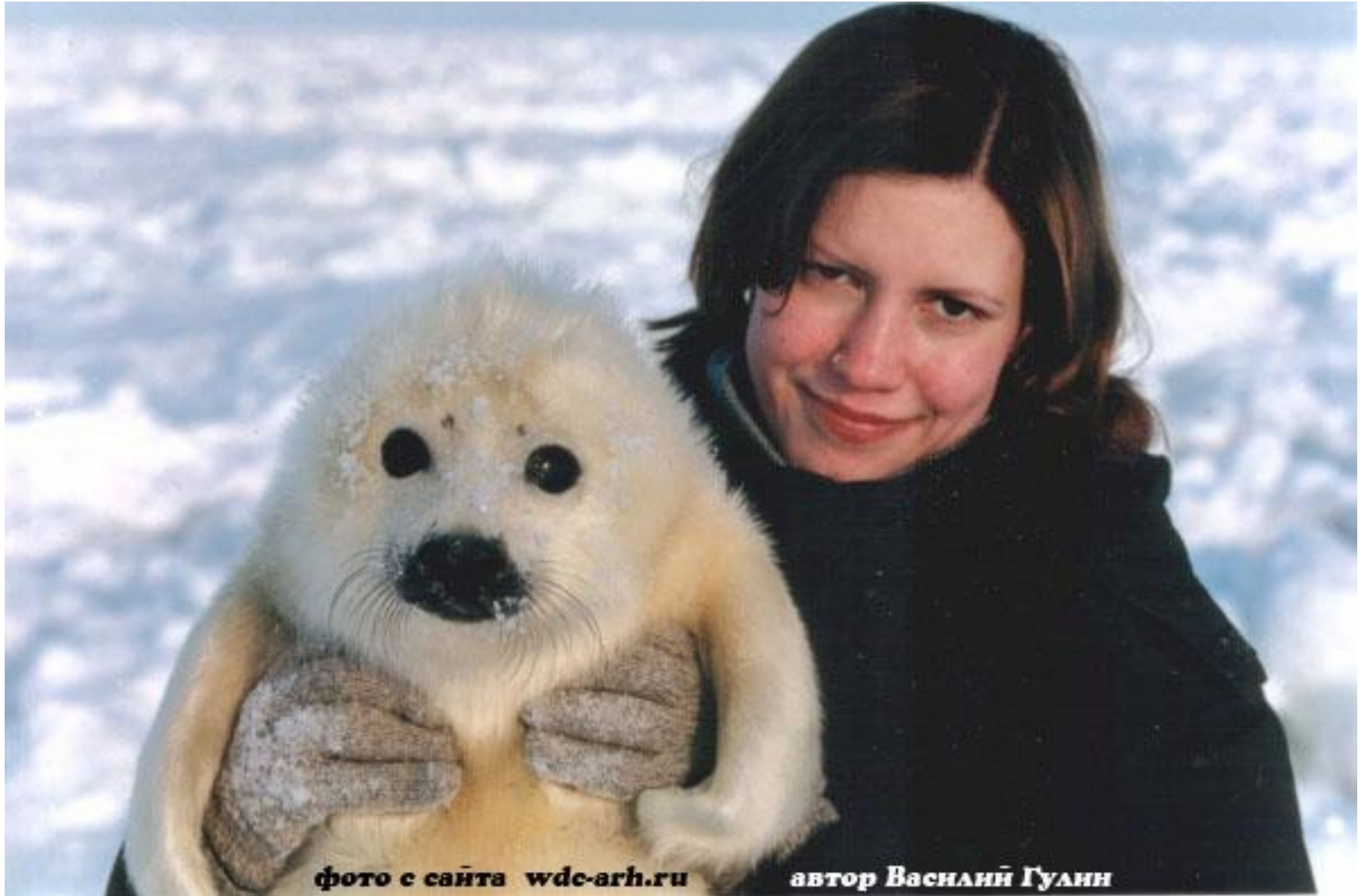

фото с сайта wde-arh.ru

автор **Василий Гулин**

2008 г. Испания

Парламент признал права крупных
человекообразных обезьян на жизнь и
свободу

постановил

законодательно запретить опыты на
обезьянах,

содержание их для цирковых и телевизионных
программ

серьёзно улучшить условия проживания в
зоопарках

Китай - єдина велика країна, де відсутні будь-які правові та моральні норми по захисту тварин

Етичність зоопарків

- Заводьте домашнього улюбленця лише тоді, коли будете певні, що йому з вами буде **краще**, ніж без вас...
- (Звичайно, **краще** завжди мати запас харчів... під лапою..)

Росомаха

Дитинчата

Г. Б. Марушевський

- пропонує об'єднати
- антропоцентричну та екологічну етику
- за допомогою
  - принципу неруйнування-творення:
- **Чини так, щоб не зруйнувати все, створене до тебе, а за змоги й поліпшити його**

<http://www.cluboz.net/ru/prensa-me>

н | |

клуб
органического
земледелия

К ЗЕМЛЕ С ЛЮБОВЬЮ!

№11 (64) НОЯБРЬ 2012

ТЕМА НОМЕРА

*Родина ждёт
каждого*

WWW.CLUBOZ.NET

Пермакультурна асоціація України

Зепп Хольцер: пермакультура в горах

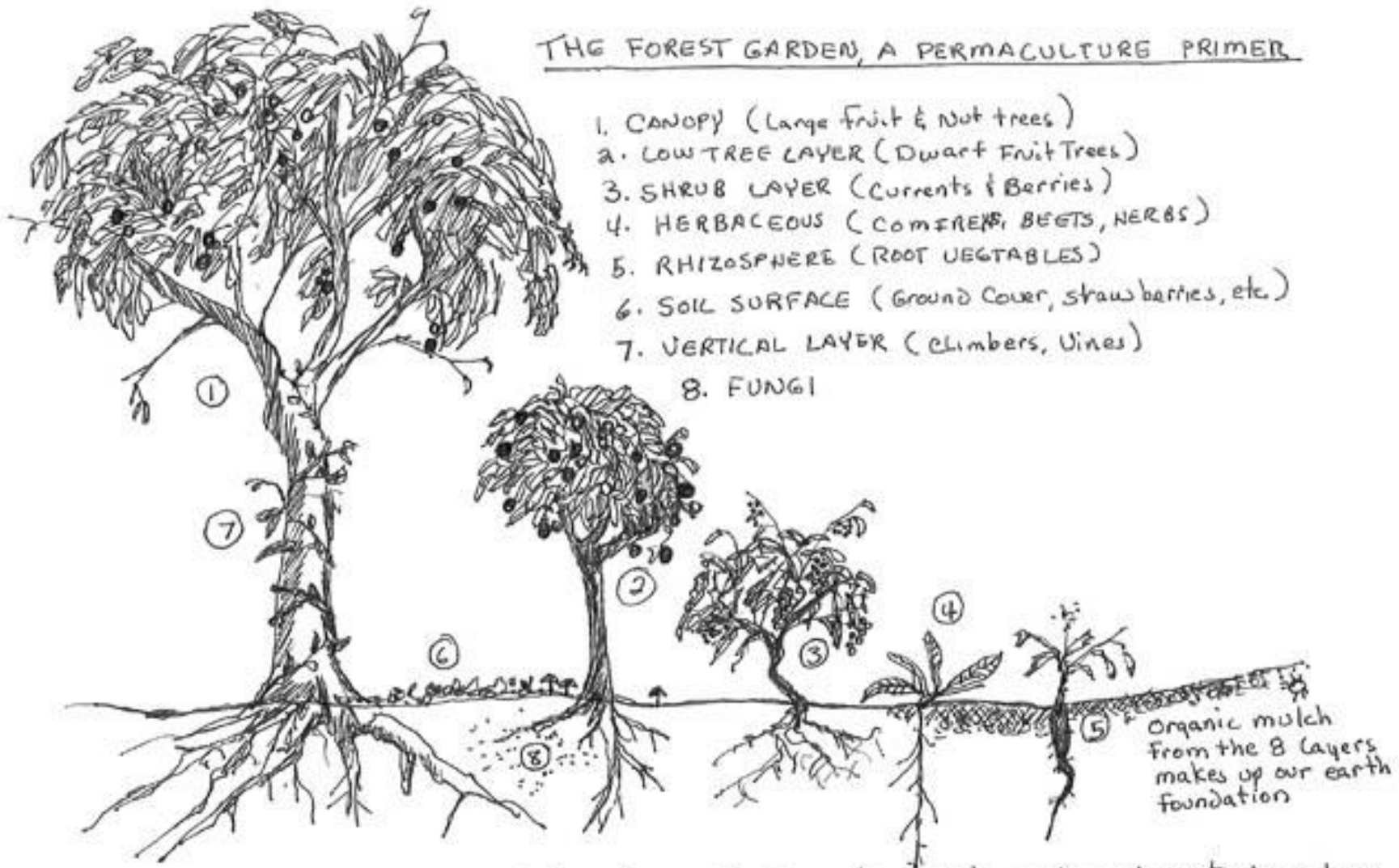
Пермакультура: екологічна альтернатива сучасному сільському господарству

THE FOREST GARDEN, A PERMACULTURE PRIMER

Permaculture looks at a whole system, seeks connections between key elements in nature, observes how the parts relate, mends sick systems by applying knowledge from long-term, sustainable-working systems in nature. It is a broad-based, holistic approach to earth-care and food production. A permaculture yard brings together all 8 elements for a natural garden and yardscape.

Ферма Хольцера (50 га, 3 чол)

Кратерный сад Хольцера

Високі грядки

Травяная плитка
(верхней
стороной вниз)

Гумусный слой

Потрібна потужна техніка та великі площі

Схема экопоселення

Подружитись із черв'ячками

Урожайність?

Етику пермакультури можна
виразити в трьох ідеях:

турбота про Землю,

турбота про людину,

обмеження у споживацтві,
методах господарювання,
чисельності населення

Найголовніше – це розуміння

- **вичерпності** будь-яких природних ресурсів через обмеженість Землі як космічного тіла.
- Тому постає необхідність визначення **ємності середовища**, якої ми не повинні перевищувати,
-
- або ж відшукувати шляхи її розширення

Якщо ми хочем жити в екопоселеннях -

- Нас планеті повинно бути значно менше, ніж при концентрації в містах
- Бо необхідно залишити досить місця для відновлення лісів,
- які зберігають життя на Землі

Лише природні перестійні ліси

- Продукують досить кисню
- Забирають надлишок вуглекислого газу
- Стабілізують вологість і температуру
- Зберігають ґрунти
- Утворюють ріки
- Зберігають біорізноманіття і т.д.

• Тобто ліси створюють умови для вирішення всіх екологічних та екоетичних проблем, забезпечуючи можливість виживання людства

Болото – неодмінний компонент лісу

- — надмірно зволожена ділянка земної поверхні, вкрита вологолюбними рослинами, наприклад, мохом, з залишків яких утворюється торф.

Більшість боліт України було

Підняття ґрунтових вод до рівня 20-40 см від поверхні

- є найкращим захистом від пожеж, а заодно зберігає за торфовищами їхню природну гідроакумулюючу роль.

Початок меліорації в поліському краї було покладено ще за часів царської Росії. У 1873 році було складено «Генеральний план осушення Полісся»

- Але ж болота:
- стабілізують гідрологічний режим,
- акумулюють вологу,
- зберігають водність річок, озер, криниць,
- зменшують силу посух у сусідніх місцевостях,
- є доброю домівкою для великої кількості тварин,
- справжнім раєм для рослинності,

Дніпро

- бере свій початок з невеликого болота Аксенінський мох
- на кордоні Смоленської та Тверської областей, в 40 кілометрах від райцентру Сичівка
- Це південний схил Валдайської височини

Вплив боліт на клімат

- У глобальному масштабі водно-болотні угіддя, зокрема торфові болота, є місцем депонування зв'язаного в органічні сполуки вуглецю.
- Охоплюючи лише 3% поверхні планети, вони тримають в собі 20% вуглецю, що є в ґрунтах.
- Без цього рівень вуглекислого газу в атмосфері Землі був би набагато вищий, що могло б призвести до

Поліські масиви торфових боліт – найбільші в Європі - майже 1 млн га.

- У своєму природному стані вони здатні щорічно поглинати з атмосфери
- до 15 тонн вуглекислого газу на кожен гектар,
- *що сприяє зменшенню парникового ефекту*

Тому в Україні розпочата робота
по відновленню боліт (за
підтримки ЄС)

Одне з завдань – відновлення популяції зникаючих
видів
(Очеретянка прудка (*Acrocephalus paludicola*))

Як свідчать виконавці робіт

- споруджені ними на колишніх меліоративних каналах примітивні греблі з кількох зрубаних дерев і ґрунту згодом добудовують... бобри.

Висновки

- 1) З найдавніших часів лунали поодинокі заклики до етичного ставлення до тварин.
- 2) У 17 ст. була сформульована західна концепція прав тварин: тварини мають внутрішнє вроджене право на життя, незалежно від своєї утилітарної цінності для людей.
- 3) Німецький гуманіст Швейцер розробив філософію “благоговіння перед життям”, підкреслюючи відповідальність людини за захист живих істот.
- Американський вчений Леопльд створив “Етику Землі”, де закликав зберігати усі види, незалежно від їх корисності та надати природі рівноправності з людиною.

- 4) Екологічна етика пройшла шлях від боротьби за благополуччя живих істот, захист їх від жорстокості до ідеї людської відповідальності за живих істот, їх звільнення та захист їх прав.
- 5) Г.Б.Марушевський пропонує принцип “неруйнування-творення”: “Чини так, щоб не зруйнувати створене до тебе, а при можливості й поліпшити його”.
- 6) Наразі у розвинутих країнах все більше людей дотримуються принципів екологічної етики, внаслідок чого забороняються звіроферми, дельфінарії, циркові вистави з участю тварин, полювання і т.д.

- 7) Прагнення до життя в екопоселеннях та пермакультура вимагають обмежень людини в методах господарювання, споживацтві та чисельності
-
- 8) Людство повинне відновити ліси на достатній площі задля власного виживання і вирішення всіх екологічних та екоетичних проблем